

Marlies van Hofwegen & Nick de Vos
Hogeschool Inholland, Den Haag
Contact: marlies.vanhofwegen@inholland.nl
nick.devos@inholland.nl

De kennisbasis Nederlands (pabo) tot leven: taalme.nu

1. Achtergrond

Lerarenopleidingen werken overstijgend met elkaar samen om het eindniveau te borgen. Wat een student moet kennen en kunnen, wordt gevangen in een kennisbasis. Ieder vakgebied dat op de lerarenopleiding een plek heeft, kent zo'n kennisbasis. Een aantal vakken kent zelfs landelijke toetsing aan het einde. Voor het vak Nederlands op de pabo is er ook zo'n landelijke kennistoets. Deze bestaat uit 80 meerkeuzevragen, die vooral kennis, inzicht en toepassing operationaliseren (10voordeleraar.nl 2021).

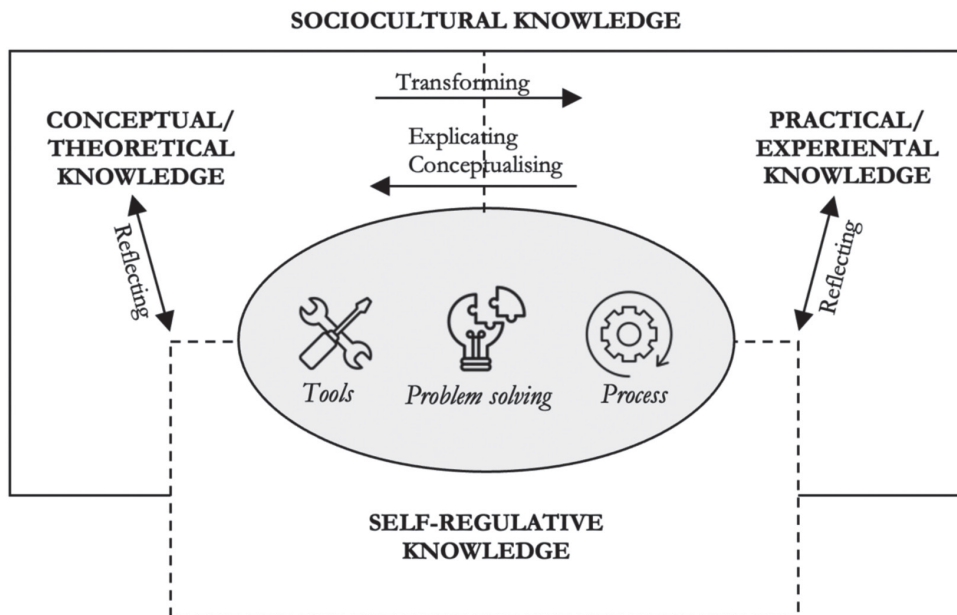
 KENNIS/ ONTHOUDEN	 INZICHT/ BEGRIJPEN	 TOEPASSEN	 ANALYSEREN	 EVALUEREN	 CREËREN
<i>lagere orde</i>			<i>hogere orde</i>		
Informatie herinneren	Ideeen of concepten uitleggen	Informatie in een andere context gebruiken	Informatie in stukken opdelen om de verbanden en relaties te onderzoeken	Motiveren of rechtvaardigen van een besluit of gebeurtenis	Nieuwe ideeën, producten of gezichtspunten genereren
Herkennen, beschrijven, benoemen	Interpreteren, samenvatten, hernoemen, classificeren, uitleggen	Bewerkstelligen, uitvoeren, gebruiken, toepassen	Vergelijken, organiseren, uit elkaar halen, ondervragen, vinden	Controleren, hypothetiseren, bekritisieren, experimenteren, beoordelen	Ontwerpen, maken, plannen, produceren, uitvinden, bouwen

Figuur 1 – Taxonomie van Bloom.

Studenten moeten op de toets vooral aan de slag op de eerste twee lagen van de taxonomie van Bloom (zie: Figuur 1). Uit een rondgang langs collega-lerarenopleiders blijkt wat ook in de literatuur (Frederiksen & Kollins 1989) naar voren komt: studenten passen zich aan aan de toetsing. Ze leren uit samenvattingen van kennisbasisbegrippen, maken gebruik van bronnen waarin de begrippen worden toegelicht en maken proeftoetsen. In deze situaties is de verbinding met de praktijk louter te vinden in de casuïstiek die in het studieboek aan bod komt. Het werkelijke gebruik van de begrippen in de eigen onderwijspraktijk blijft uit. De kennisbasis Nederlands op de pabo krijgt hiermee als vanzelf een sterk conceptueel karakter.

2. Geen doel, maar middel

Een sterk conceptuele benadering, zonder daarbij aandacht te hebben voor de context van de praktijk van de leraar-in-opleiding, leidt niet automatisch tot leerkrachten die toepassen wat zij in de opleiding hebben geleerd. Onderzoek toont aan dat afgestudeerde leerkrachten weinig gebruikmaken van de theorie uit hun initiële opleiding. Ze bestempelen veel van de kennis als irrelevant voor de praktijk (Koster 2013). Het verband tussen theorie en praktijk wordt vaak niet zonder meer door studenten gelegd (Snoek, Kool & Walraven 2016). Ook relaties tussen begrippen onderling ontstaan niet als vanzelf (den Brok e.a. 2016). Studenten moeten worden aangezet om de theorie in te zetten die passend is voor hun eigen onderwijspraktijk. Tegelijkertijd moeten studenten worden bewogen om theorie in hun dagelijkse onderwijspraktijk te herkennen en te verbinden aan theoretische concepten. Bij deze integratieve wijze van opleiden (zie: Figuur 2) kunnen hulpmiddelen worden ingezet die mogelijkheden verduidelijken en reflectie bevorderen.

Figuur 2 – Model voor integratieve benadering (Heikkinen, Tynj & Kiviniemi 2011).

3. Lesintaal.nl

Eén van de middelen die lerarenopleiders tot hun beschikking hadden, was de website Lesintaal.nl. Deze website, ontwikkeld door het Expertisecentrum Nederlands, werd na de herijking van de kennisbasis in 2018 niet meer geactualiseerd. In de eigen opleidingspraktijk werd ook direct een lacune ervaren: studenten konden voor begripsondersteuning bij het oplossen van praktijkproblemen, het ontwerpen van lessen en het reflecteren op hun handelen niet langer op het platform van het Expertisecentrum Nederlands terecht. Even snel een kennisbasisbegrip opzoeken, was niet langer mogelijk.

Om in kaart te brengen of meer lerarenopleiders dezelfde ervaring hadden, verspreidde we een vragenlijst onder de leden van de Vlaams-Nederlandse vereniging voor Lerarenopleiders Nederlands en Nederlands als Tweede Taal (LOPON²). In de enquête vroegen we naar de gebruikers van de website (studenten/docenten), naar het gebruik van de website en naar eventuele gewenste aanpassingen. Tot slot was er nog ruimte voor algemene opmerkingen.

Alle pabo's die hebben gereageerd (n = 10) maakten gebruik van de website om de kennisbasisbegrippen aan hun studenten te leren. Meer dan de helft van de instellingen (n = 7) gaf aan dat zowel docenten als studenten gebruikmaakten van het platform, terwijl de andere instellingen (n = 3) aangaven dat alleen studenten met de site werkten. Alle

instellingen noemden de website in relatie tot het leren voor een tentamen of voor de kennisbasistoets, waar een aantal instellingen (n = 2) aangaf de website actief te hebben ingezet bij het stellen van leervragen of het voorbereiden van lessen.

Er werden verschillende wensen voor doorontwikkeling uitgesproken, waaronder een betere relatie met de onderwijspraktijk, meer ruimte voor verbinding met actuele (wetenschappelijke) inzichten en een rijker palet aan voorbeelden. Opleiders (n = 2) gaven aan graag de structuur uit de kennisbasis zelf gehanteerd te zien. Uit interviews met studenten (n = 6) bleek ook veel aandacht voor de structuur van het platform. Wat opviel, is dat studenten (n = 5) het ontwerp van de site als eerste noemden. Zij noemden ‘aantrekkelijkheid’ en ‘overzichtelijkheid’ als belangrijke aandachtspunten. Onder studenten was ook behoefte aan meer interactie tussen theorie en praktijk. Zij (n = 5) gaven aan graag foto’s en filmpjes bij begrippen te zien. Verder noemden zij (n = 3) lesideeën/-uitwerkingen als doorontwikkelwens.

Lesintaal.nl kende een eenvoudige constructie: door te klikken op één van de negen kennisbasisdomeinen, kwamen bezoekers op een lijst terecht met kennisbasisbegrippen. Deze begrippen waren opgedeeld in het zogeheten ‘klaverblad’: ‘leerinhoud’, ‘do-meindidactiek’, ‘fundament’ en ‘taaldidactiek & taalbeleid’. Bezoekers van de website konden op een begrip klikken, waarna de definitie van dat begrip op het scherm verscheen. Via een tabblad boven aan de pagina (zie: Figuur 3) konden, per kennisbasisdomein, filmpjes bekeken worden. Doorklikken vanuit het begrip zelf was niet mogelijk.

The screenshot shows the website's layout. At the top left is the logo 'en EXPERTISECENTRUM NEDERLANDS'. The main header reads 'Les in Taal Kennisplatform Taaldidactiek'. Below this is a navigation bar with tabs for 'Kennisbasis', 'Praktijk', and 'Gereedschap'. The left sidebar contains a 'Platform Taaldidactiek' menu with items 1 through 9. The main content area is titled 'Praktijkvoorbeelden domein 1. Mondelinge Taalvaardigheid' and displays a grid of activity cards. The first card has a photo of a playground and the text '2: Vertellen in de kring (groep 1/2)'. The second card has a photo of children and the text '3: Verschillen in taalvaardigheid (groep 1/2)'. On the right, there is a 'Praktijk' section with a list of activities: '2: Vertellen in de kring (groep 1/2)' and '3: Verschillen in taalvaardigheid (groep 1/2)'.

Figuur 3 – Lesintaal.nl.

Het Expertisecentrum Nederlands gaf op haar website aan tot doel te hebben “de kennisbasis Nederlands voor de pabo toegankelijk te maken voor pabostudenten en aan de

hand van beelden deze kennisbasis tot leven te wekken”. Uit de eerder genoemde inventarisatie en uit interviews met studenten bleek dat dit doel niet (meer) werd bereikt. Het platform bleek ‘te plat’. Een inhoudelijke update alleen zou dan ook niet volstaan.

4. Taalme.nu

Het besluit viel al snel om tot een nieuw platform te komen. Een platform in eigen beheer van lerarenopleiders: Taalme.nu (zie: Figuur 4). Een eigen platform maakt het niet alleen mogelijk om updates (nieuw materiaal, wetenschappelijke inzichten, doorontwikkeling kennisbasis, enz.) tijdig te realiseren, maar ook om het in te richten volgens de wensen van collega’s en studenten.

Figuur 4 – Taalme.nu.

Om aan de ontwikkelwensen van collega's en studenten te voldoen, besloten we om de structuur van de kennisbasis te hanteren: vanuit de negen domeinen kunnen de kennisbasisbegrippen worden bereikt. Voor het ontwerp hanteren we voor de hele website dezelfde paginaopbouw, kleurinstellingen, titels en iconen. Hiermee beogen we voorspelbaar te zijn en de gebruikerservaring te verhogen (Garett et al. 2016).

Het grote verschil ligt besloten in de eigenlijke begripspagina's, waarop we niet alleen uitleggen, maar ook semantiseren door uit te beelden en uit te breiden ('de drie uitjes', Van den Nulft & Verhallen 2009). Door vanuit de basis (begripsdefinitie) te laten zien wat het begrip 'doet' in de praktijk, beogen we bij te dragen aan een meer integratieve didactiek (zie: Figuur 2). De student kan immers makkelijker, vanuit de zelfregulerende processen (Heikkinen, Tynj & Kiviniemi 2011), bedenken wat het begrip 'kan doen' in de eigen praktijksituatie.

5. Hoe verder?

In de presentatie gaan we in op het ontwikkelproces. De eerste stappen hebben we in 2019 gezet, vlak voor een pandemie zijn intrede deed. Aan de ene kant vielen de vele hulptoezeggingen weg, aan de andere kant werden we aangemoedigd om vooral door te gaan: nut en noodzaak voor een uitgebreider en geactualiseerd platform werd meer dan ooit gevoeld. Separaat aan deze actualiteit hoorden we in contacten met collega's ook de toenemende flexibilisering van de lerarenopleiding als argument: studenten doorlopen niet zonder meer een vast programma, maar zoeken zelf passende theorie en activiteiten om uitkomsten aan te tonen (Rijksoverheid 2020). Uiteraard is het dan van groot belang om de handvatten voor studenten op orde te hebben, zodat zij hun leren kunnen sturen en kunnen duiden.

De vraag hoe we verder gaan, beantwoorden we graag met elkaar. Op dit moment is er een website met nog veel open plekken. Om het beoogde effect te bereiken, bekijken we graag met elkaar hoe we de ingeslagen weg het beste kunnen voortzetten. Ook is er aandacht voor de praktische toepassingsmogelijkheden in de opleidingspraktijk. We brengen onze kennisbasis graag met elkaar tot leven!

Referenties

10voordeleraar.nl (2021). 'Toetsgids Nederlands'. Online raadpleegbaar op: https://publicaties.10voordeleraar.nl/publicaties/Toetsgidsen/toetsgids_pabo_nederlands_2122.pdf.

- Den Brok, P., J. van Tartwijk, M. Opdenakker & T. Wubbels (2016). ‘Effectief leraars-gedrag’. In: D. Beijaard (red.). *Weten wat werkt: onderwijsonderzoek vertaald voor lerarenopleiders*. Meppel: Ten Brink, p. 17-26.
- Frederiksen, J.R. & A. Collins (1989). “A systems approach to educational testing”. In: *Educational Researcher*, 78 (9), p. 27-32.
- Garett, R., J. Chiu, L. Zhang & S.D. Young (2016). “A Literature Review: Website Design and User Engagement”. In: *Online Journal of Communication and Media Technologies*, 6 (3), p. 1-14.
- Heikkinen, H., P. Tynj & U. Kiviniemi (2011). ‘Integrative pedagogy in practicum: Meeting the second order paradox of teacher education’. In: M. Mattsson, T.V. Eilertsen & D. Rorrison (eds.). *A Practicum turn in teacher education*. Rotterdam: Sense, p. 91-112.
- Koster, B. (2013). *Andere perspectieven. Een blik op het opleiden van aanstaande leraren op de werkplek*. Tilburg: Fontys Lerarenopleidingen.
- Onderwijsraad (2017). *Doordacht digitaal, Onderwijs in het digitale tijdperk*. Den Haag: Excelsior.
- Rijksoverheid (2020). ‘Bestuursakkoord Flexibilisering Lerarenopleidingen’. Online raadpleegbaar op: <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2020/10/12/bestuursakkoord-flexibilisering-lerarenopleidingen/bestuursakkoord-flexibilisering-lerarenopleidingen.pdf>.
- Snoek, M., Q. Kool & A. Walraven (2016). ‘Vraagstukken bij het opleiden van leraren’. In: J. Dengerink & M. Snoek (red.). *De context van het opleiden van leraren*. Utrecht: VELON, p. 39-50.
- Van den Nulft, D. & M. Verhallen (2009). *Met woorden in de weer: Praktijkboek voor het basisonderwijs*. Bussum: Coutinho.